

Деякі аспекти формування державного механізму гендерних перетворень

Ковтун В.В

Протягом останнього десятиліття в Україні відбулось переосмислення значущості та змісту гендерної політики. Як член Організації Об'єднаних Націй держава зробила певні кроки у формуванні державного механізму гендерних перетворень, упровадженні гендерних підходів до організації роботи органів державного управління, місцевого самоврядування, освіти. Разом з тим, дії влади виглядають скоріше як вимушені, обумовлені інтегруванням України до світових та європейських структур, а не як усвідомлена, послідовна робота щодо реального забезпечення прав і свобод громадян, підвищення соціальної спрямованості держави. Низькою є гендерна культура більшості державних службовців, недостатнє усвідомлення цих проблем у масовій свідомості громадян. Тому вивчення українського та світового досвіду гендерних перетворень є досить актуальним.

Цілий ряд теоретичних положень, складових гендерної політики, її результатів та наслідків досі є темою дискусійною в науковій та публіцистичній літературі. Гендерні дослідження характеризуються широким спектром поглядів. Розроблені нові концептуальні підходи до формування суспільства гендерної рівності. Гендерну демократію більшість дослідників розглядають не тільки як складову соціальної демократії, а і як політичне питання, реалізацію прав людини. Значний внесок у вивчення та осмислення гендерної проблематики зроблено українськими науковцями, опубліковані наукові дослідження, монографії, проведено ряд конференцій. Активно в царині дослідження гендерної політики працюють дослідники: І. Грабовська, Л. Кобелянська, О. Кісь, Л. Кормич, І. Лазар, С. Сененко, Н. Стрельчук, Л. Смоляр, Н. Чухим та інші.

Мета нашого дослідження: проаналізувати зміст та складові гендерної політики, позитивний досвід її впровадження у європейських країнах, сучасний стан забезпечення гендерного паритету в державно-управлінській сфері України. Особлива увага приділена складовим державного механізму гендерних перетворень та напрямкам його удосконалення, практичним діям держави по виконанню міжнародних угод щодо досягнення гендерного паритету протягом останнього десятиліття.

Визначальним у здійсненні гендерної політики багатьох держав став Всесвітній саміт ООН, що відбувся у вересні 2000 року. Україна, будучи однією з 189 країн-учасників, підписала Цілі розвитку тисячоліття: до 2015 року викорінити злидні, підтримувати якість та обов'язковість початкової освіти, побороти інфекційні хвороби, зменшити рівень

материнської та дитячої смертності, створити сприятливе для людини екологічне середовище, забезпечити рівність чоловіків та жінок. На саміті акцентувалась увага на необхідності розширення соціально-політичних прав і можливостей жінок, їх рівноправної участі у прийнятті рішень у всіх сферах суспільного життя.

Порівняно з багатьма країнами світу жінки України мають більш високий освітній та професійний рівень підготовки, активно задіяні в державному та приватному секторі економіки. Але на керівних посадах, у державних органах та органах місцевого самоврядування, уряді, парламенті, інших структурах, які відповідають за прийняття рішень, їх частка дуже незначна. При високому рівні зайнятості українські жінки цінуються в першу чергу як сумлінні виконавці державної політики, розробленої не ними, і на формування якої вони мають мало важелів впливу. У 2000 році жінки складали 8% депутатів Верховної Ради України. Завдячуючи високому представництву жінок у складі сільських та селищних рад, їх відсоток серед депутатів місцевих органів влади вважався доволі високим – 42 %, хоча серед депутатів міських та обласних рад він більш ніж удвічі нижчий. Тільки 15 % жінок перебувало на посадах державних посадовців вищої категорії. На Всесвітньому саміті ООН (2000 р.) Україна, орієнтуючись на позитивний досвід розвинених країн, зобов'язалася подолати цю диспропорцію. Були визначені такі цільові індикатори: досягнення відсотка жінок серед депутатів Верховної Ради України – 30 %, серед депутатів місцевих органів влади – 50%, серед вищих держслужбовців – 30 % (1).

Перші кроки у реалізації цих зобов'язань були спрямовані на підвищення соціального статусу жінок, розширення їх представництва в органах державної влади, визначення напрямків гендерних перетворень, формування гендерного законодавства. Указ Президента України «Про підвищення соціального статусу жінок в Україні» від 25 квітня 2001 року активізував жіночий рух, сприяв активному обговоренню суті та змісту гендерної політики, але, на жаль, він носив декларативний характер, вилився в бурхливе обговорення проблеми запровадження квот для жінок і, можна сказати, навіть посилив позиції тих, хто стоїть на консервативних позиціях і вбачає роль жінки виключно у підтриманні сім'ї та вихованні дітей.

Європейська спільнота прийшла до розуміння змісту гендерних перетворень як формування соціально справедливого суспільства, суспільства гендерного паритету на відміну від закликів щодо поліпшення становища жінок. Втіленням цієї нової концепції можна вважати і Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» від 8 вересня 2005 року. Основні статті цього Закону спрямовані на досягнення паритетного становища жінок та чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення

рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, ліквідацію дискримінації за ознакою статі. У розділі II «Механізм забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» визначено органи, установи та організації, наділені повноваженнями у сфері забезпечення прав та можливостей жінок і чоловіків, визначені їх функції. Кабінет Міністрів України, спираючись на міжнародні договори, розробив та 27 грудня 2006 року затвердив Державну програму з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року. Вона передбачає врахування інтересів громадян обох статей через надання гарантій рівної участі в усіх сферах публічного життя та створення збалансованої системи соціального захисту жінок та чоловіків. Декларативний характер документів, відсутність будь-яких санкцій за недотримання гендерного законодавства, невизначеність форм взаємодії та розподілу функцій державних органів щодо їх виконання, відсутність фінансової підтримки зробили ці документи мало дієвими. Більшість громадян не знайомі з нормативно-правовими актами з питань гендерної рівності та гендерною проблематикою взагалі. У масовій свідомості гендерну політику розглядають як другорядну, як вирішення проблем окремих жінок, які прагнуть влади.

Українське суспільство з пересторогою сприйняло сам термін «гендер». Значна частина літератури щодо дослідження феномену «гендер» залишається поза сприйняттям тих, хто конструює його в нових життєвих реаліях. Гендер – це один із базових вимірів соціальної структури суспільства. Він визначає соціальну стать людини, її соціально-рольові функції, можливості кожної статі в освіті, громадській, професійній чи політичній діяльності, у сімейних стосунках. Під гендером розуміють і процес формування суспільством відмінностей у чоловічих і жіночих ролях, і сам результат – соціальний конструкт гендера. На формування гендерних відносин впливають менталітет, національні традиції, сучасний стан суспільства. Історична ретроспектива свідчить про високий соціальний статус українських жінок у минулому, в козацькі часи та в період Гетьманщини вони мали більші можливості доступу до освіти, більшу економічну незалежність від чоловіків, більший вплив на родину, ніж західноєвропейські жінки.

Сьогоднішня гендерна система України демонструє занижений соціальний статус жінки. За останні 10 років Україна у рейтингу країн за участю жінок у роботі парламенту перемістилась з 77 (2) на 110 (3) місце. Символічно, що знаходиться вона між південноафриканською Ботсваною та острівною державою Самоа. Серед депутатів Верховної Ради, як і раніше, 8 % жінок. За даним показником вона поступається не тільки країнам Європи – 21,95 % чи Америки – 24,4 %, середньостатистичному показникові світу – 18,7 %, а навіть арабським країнам, де у парламентах – 11,1% жінок (4).

Комісія ООН щодо становища жінок стверджує, що в будь-якій країні законодавці починають приймати серйозні законопроекти щодо захисту інтересів дітей тільки тоді, коли кількість жінок-депутатів більше 20%. Закони і державні програми, що стосуються інтересів жінок, починають з'являтися, коли доля жінок у структурах влади досягає 30 %. Це підтверджується і досвідом Скандинавських країн. Тут найбільш високе представництво жінок у парламентах – 41,6 % (5), і саме ці країни характеризуються високими соціальними стандартами, зваженою гендерною політикою, глибокими і послідовними соціально-економічними перетвореннями. Щорічно ООН оприлюднює індекси розвитку людського потенціалу (ІРЛП), індекс розвитку з урахуванням гендерного фактору та інші рейтингові показники держав. За індексом розвитку людського потенціалу (ІРЛП), який визначається тривалістю життя, доступністю освіти, рівнем розвитку органів охорони здоров'я, реальними доходами населення фактично незмінним лідером виступає Норвегія. Протягом десятиліття, яке аналізується, тільки у 2007 та 2008 роках її випередила Ісландія. Згідно з останньою оприлюдненою доповіддю Норвегія знову попереду всього світу (6). Звичайно, вона не така велика і багатолюдна, має великі поклади і виступає одним із найбільших у світі експортерів нафти та газу (багато хто ці два фактори вважає головними у визначенні витоків її процвітання). Суспільство соціальної справедливості – так характеризують сьогодні Норвегію. Класові відмінності тут майже непомітні, в країні практично немає бідних (хоча ціни в країні досить високі), дуже низький рівень безробіття, низький рівень інфляції. К.Мацан у статті «У Норвегії жіноче обличчя» пише про високу довіру норвежців до жінки у владі і вбачає в цьому логічну закономірність. Знаменита норвезька система соціального захисту сформувалась саме в 1970-80 рр., тобто співпала з набуттям норвезьким урядом «жіночого обличчя» (7). Взаємозв'язок гендерної і соціальної політики Норвегії підкреслює і професор МДІМВ Володимир Шишкін: «...досягнення рівності чоловіків і жінок, як визнання їх рівних соціальних ролей стало своєрідним норвезьким проектом» (8). У 1978 році в Норвегії було прийнято Закон про рівний статус. Яскравим показником його втілення стало обрання в 1981 році прем'єр-міністром Норвегії пані Гру Харлем Брундтланд, яка працювала на цій посаді три терміни підряд. В уряді Брундтланд 1986 року кількість жінок досягла 42 % і в жодному наступному уряді їх частка не зменшувалась. К. Мацан ствержує: «Жінки-політики дійсно активніше взяли за соціальні проблеми, ніж їх колеги-чоловіки. Можна спробувати пов'язати це з природним жіночим інстинктом – турбуватися про тих, хто турботи потребує. Але факт залишається фактом: бурхливий розвиток дитячих садків, допомога по материнству, безбідна декретна відпустка, державна служба догляду за хворими і старими, щедre страхування та й

сама традиція високих соціальних гарантій – все це результат участі жінок в норвезькій політиці» (9).

В Україні закладені основи правового забезпечення гендерної політики, сформовані її основні засади. У теоретичному аспекті державний механізм гендерних перетворень передбачає здійснення комплексу заходів правового, соціально-економічного, політичного, організаційного, інформаційного характеру з метою забезпечення паритетної демократії, створення умов для самореалізації як жінок, так і чоловіків. До системи нормативно-правового забезпечення належить конституційне, гендерно-правове та міжнародно-правове регулювання. Найважливіші паритетні принципи та гендерні права громадян відображені в основних положеннях законів, постанов і розпоряджень уряду, указів і розпоряджень Президента, міжнародно-правових документах, ратифікованих Україною, зокрема у Цілях тисячоліття. Важливими складовими державного механізму гендерних перетворень стали: вдосконалення національного законодавства відповідно до міжнародних правових стандартів з питань гендерної рівності; проведення гендерно-правової експертизи законодавчих та розпорядчих актів; навчання держслужбовців з питань реалізації прав і можливостей чоловіків і жінок; запровадження гендерного компоненту в освіту; залучення громадських організацій та громадськості до вирішення проблем гендерної дискримінації; інформаційно-просвітницька робота; пропагування засобами масової інформації паритетної демократії, позитивного досвіду здійснення гендерних перетворень тощо.

Гендерно-правова експертиза в Україні проводиться з метою виявлення суперечностей у проведенні соціальної та правової політики для реального забезпечення рівноправності чоловіків та жінок у всіх сферах життя відповідно до міжнародно-правових стандартів. Об'єктом гендерної експертизи є законодавство як сукупність правових норм та практика правовідносин. Гендерна експертиза ряду законодавчих актів України засвідчила приховану гендерну дискримінацію жінок. Конституційні положення та законодавчі документи не повною мірою відповідають вимогам Європейського Союзу та інших міжнародних організацій, носять декларативний характер. Інституційний механізм забезпечення гендерної рівності залишається недостатньо ефективним.

Підводячи підсумок десятилітньої реалізації Цілей розвитку тисячоліття, ми змушені констатувати, що головні цільові індикатори далекі від виконання і потребують посилення дієвості державних перетворень з метою виконання своїх міжнародних зобов'язань до 2015 року. Відсутність правового регулювання гендерних питань у верхньому ешелоні влади сприяє збереженню патріархальних підходів до формування сім'ї, нерівному розподілу сімейних обов'язків. Законодавство України більше орієнтує жінку на сім'ю, ніж на роботу, а

виконання жінками репродуктивних функцій у домогосподарствах створює часові обмеження щодо участі у громадському житті. Кар'єрне просування жінок у багатьох країнах складніше, ніж чоловіків через обтяженість їх домашніми турботами, дітьми, побутом. Багато хто стикається з так званою «скляною стелею» – штучно створеними бар'єрами, що базуються на упередженнях, і не дозволяють висококваліфікованим жінкам просуватися по службі та займати керівні посади у своїх організаціях. За висловом української дослідниці І.М. Грабовської в Україні щодо жінок існує не «скляна стеля» – «залізобетонна» (10).

Розробка та реалізація гендерної політики покладається на держслужбовців. Для виконання такого завдання вони мають володіти гендерною компетентністю та навиками гендерного аналізу. Але саме на державній службі жінки найбільш дискриміновані, тут їм відводиться переважно роль виконавців. Високий рівень освіти, дисциплінованість, тактовність, відповідальність – всі ці риси сприяють активному залученню жінок на державну службу, їх нараховується втричі більше, ніж чоловіків, однак у керівних органах влади більшість належить чоловікам. За останні 10 років кількість жінок серед держслужбовців вищої категорії дещо збільшилась – з 15 до 19 %, але вона далека від цільового показника – 30 %; серед депутатів місцевих органів влади вона навіть зменшилась з 42 до 37 % при цільовому показнику 50 % (11).

Формування гендерної рівності процес еволюційний і потребує зваженості і поступальності. Завоювання нових позицій завжди давалось жінкам не просто і викликало великий супротив. Так було в кінці XIX ст., коли жінки завойовували позиції в освіті і науці, в кінці XIX – на початку XX ст., коли вони боролись за отримання політичних прав. І в наш поворотний час, на рубежі двох тисячоліть, коли жінки наблизились до важелів управління, це викликає великий супротив у частини населення, у першу чергу в чоловіків, які побачили загрозу останньому форпосту їх беззаперечного панування. Жінки перестали бути просто виконавцями, вони прагнуть змінити світ на краще для дітей, для сім'ї, для себе, для суспільства. І врахування їх точки зору, їх досвіду, багатогранного, пропущеного крізь серце, збагаченого щоденними турботами про повсякденне, не може залишатися поза увагою.

Трансформація суспільства, зміни багатьох засад економічної діяльності вимагають професіоналів, здатних до професійного самовдосконалення, моральної саморегуляції, творчої самореалізації. У країнах Європейського Союзу 59 % випускників вищих навчальних закладів – жінки, в Україні – їх більше половини, і до того ж якість дипломів у них значно вища. Крім вимог до освіти сучасний професійний світ висуває високі вимоги до емоційної компетентності, умінню грамотно будувати свої відносини з клієнтами і партнерами по бізнесу, здатність

працювати в команді, швидко знаходити інтуїтивні рішення. Всі ці риси традиційно приписують жіночому стилю поведінки. Такі визнані авторитети у сфері бізнесу як Уорен Баффет (CEO Berkshire Hathaway) і Петер Брабек (CEO Nestle) єдині у твердженні, що жінкам притаманний більш цілісний погляд на світ, тому саме вони будуть відігравати головну роль у формуванні корпоративної культури XXI століття (12).

На жаль, у нашій країні гендерні стереотипи зберігають свою живучість і демонструють негативне ставлення до жінки-керівника. За даними українських соціологічних опитувань значна частина не тільки чоловіків, але і жінок упевнені, що «у політиці краще обійтися без жінок» та «жінки не повинні обіймати керівні посади». І дійсно протягом останніх десяти років ми могли спостерігати не одну жінку – «полум'яного борця», яка могла змусити замовчати багатьох чоловіків, яка здійснювала чи закликала до здійснення деструктивних дій. Такі факти є, але їх не більше, ніж проявів чоловічого деструктивізму. Низька задіяність жінок у керівних органах, публічній владі змушує їх, образно кажучи, «грати на чужому полі», пристосовуватись до «чоловічих» методів співпраці. Слушна, на наш погляд, думка польської дослідниці Божени Холуй: «...участь жінок у професійних і демократичних структурах не може зводитися лише до того, щоб вони навчилися працювати й діяти в інституціях, які засновуються на чоловічих традиціях. Це призводить до атомізації жіночого середовища з приватної сфери в публічну, що особливо виразно виявляється у поведінці жінок, які обіймають високі посади. Вони дуже часто забувають про труднощі, які їм доводилося долати раніше. Аби не втратити здобутих позицій, вони нерідко обирають таку форму поведінки, яка дискримінує й маргіналізує інших жінок. Однак це не вияв здобутої ними влади, а почуття невпевненості в чужому середовищі» (13). Жінки мають усвідомлювати, що суспільство очікує від них іншого стилю, зваженості, людяності і компетентності. Соціологічне дослідження, проведене в Європі на замовлення Європарламенту, засвідчило, що 83 % чоловіків і 76 % жінок переконані, що жінки в політиці могли б змінити на краще політичний стиль (14).

Україна характеризується високим рівнем професійної гендерної сегрегації: жінки і чоловіки задіяні в різних сферах економічної діяльності та на посадах різного рівня. Високим залишається розрив у рівні доходів. Україна зобов'язалася до 2015 року досягти співвідношення середнього рівня заробітної плати жінок до середньої заробітної плати чоловіків 86 %. З 2000 до 2009 воно зросло на 6,3 % і становило 77,2 % (15).

Жінки разом з чоловіками відповідають за формування сімейного бюджету. Їх низька заробітна плата стає причиною втрати авторитету у сім'ї і ще більшої соціальної дискримінації. Від чоловіка суспільство очікує його професійної самореалізації. Рольовий діапазон жінки розглядається більш широко, в її обов'язки входить поряд з професійною

діяльністю родинно-побутова сфера, виховання дітей, догляд за батьками тощо. Руйнація системи платних послуг населенню, позашкільних закладів, обмеженість місць у дитячих дошкільних закладах, обмежена можливість сімейного відпочинку ще більше посилили домашнє навантаження на жінку.

Гендерна політика ставить за мету сприяти вирішенню проблем як жінок, так і чоловіків, адже нинішня гендерна система болюче відбивається і на їх становищі. Чоловіки переживають своєрідну «кризу мужності», «рольовий стрес» через невідповідність між гендерним стереотипом сильного, вольового, мужнього, надійного «годувальника і голови сім'ї» і реальними їх можливостями. Звідси високі показники самогубств та форм ризикової поведінки. Невідповідність очікуванням суспільства підштовхують їх до асоціальних дій. 99 % заарештованих за зґвалтування, 88 % за вбивства, 92 % за пограбування, 97 % за розбійний напад, 83 % за насилля у сім'ї, 82 % за порушення громадського порядку – чоловіки (16).

В Україні чоловіки живуть у середньому на 10 років менше порівняно з жінками, а на пенсію йдуть на 5 років пізніше за них. Чоловіки переважають серед алкоголе- та наркозалежних осіб, серед хворих на захворювання, що передаються статевим шляхом, ВІЛ-інфікованих, хворих на розлади психіки. Чоловіки вдаються до насилля, щоб довести свою мужність.

Для досягнення Цілей тисячоліття Україна має вжити радикальних заходів щодо вдосконалення державного механізму гендерних перетворень, в іншому випадку заплановані цільові індикатори у 2015 році так і не будуть досягнуті, і це загрожує не тільки збереженням гендерного дисбалансу, але втратами соціально-економічного характеру. Відставання України від країн, що модернізувалися, загрожує стати нездоланим. Досягти запланованих орієнтирів Україна буде у змозі тільки вдосконаливши діючі та запровадивши спеціальні механізми. У Національній доповіді «Цілі розвитку тисячоліття. Україна – 2010» рекомендовано такі шляхи розв'язання проблем: наближення до гендерного паритету в представницьких органах влади та на вищих щаблях державного управління; забезпечення гендерної рівності в доступі до гідної праці; скорочення гендерного розриву в рівні доходів населення; забезпечення гармонійного поєднання зайнятості на ринку праці та в домашньому господарстві; трансформація сталих стереотипів щодо традиційного розподілу гендерних ролей у суспільстві. Удосконалення потребує організаційно-правовий механізм гендерної політики, чітке визначення органів державного управління відповідальних за її реалізацію, розмежування їх функцій і принципів взаємодії, фінансування гендерних програм.

У Національній доповіді «Цілі розвитку тисячоліття. Україна – 2010» підведено своєрідний підсумок довготривалій дискусії щодо необхідності застосування спеціальних тимчасових квот з метою забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у політичному житті держави: «Зважаючи на обмежений доступ жінок до системи державного управління, необхідним і правомірним заходом є внесення законодавчих змін щодо впровадження гендерних квот у представницьких органах влади та на вищих щаблях державного управління, у списках політичних партій і блоків (зокрема, у складі партійного керівництва). Квотування має розглядатись як тимчасовий протекціоністський захід держави щодо статі, і має компенсувати тривале нехтування принципом гендерної рівності в українському суспільстві» (17). Створення умов для виходу жінок на керівні посади – це не вирішення кар'єрних прагнень окремих особистостей. Сьогодні – це повноцінна реалізація прав людини, врахування точки зору другої половини суспільства. Близько 80 країн світу застосовують позитивні дії для досягнення збалансованого представництва, у 44 країнах квоти для чоловіків і жінок у національні парламенти визначено у конституціях або у виборчому законодавстві. Застосування системи гендерних квот дозволить усунути гендерні диспропорції у владі, сприятиме позитивному розвитку суспільних процесів в Україні, вдосконалисть державно-управлінські відносини, дозволить раціонально використати людський потенціал незалежно від статі, посилить громадянське суспільство, сприятиме вирішенню соціально-економічних питань.

«...Реальної неподоланної межі між українськими чоловіками та жінками не існує в Україні, – пише Грабовська І.М. – Існує страшний вкорінений у ментальні структури багатьох поколінь сервілізм мислення, що і визначає якусь безмежну суспільну безвідповідальність за власну долю, долю своєї родини, а, разом з тим, і за долю України в цілому. Відсутність внутрішньої свободи на рівні думання, визначена філософом С. Кримським як зростання хамства життя, стимулює до відтворення найпримітивніших, банальних схем існування, консервує досвід суспільного існування, який заважає українцям органічно вписуватись у сучасний європейський світ» (18).

Українському суспільству конче необхідні глибокі світоглядні зміни як на рівні соціуму, так і на рівні конкретного індивіда; усвідомлення нових тенденцій світового розвитку та внутрішніх соціальних трансформацій; гендерна компетентність держслужбовців та загальна гендерна культура громадян. Без перебудови свідомості будь-які декларації чи законопроекти не дадуть результатів. Вирішити це завдання має ефективна система гендерної освіти. Впровадження з 2000 року пілотного проекту «Гендерна освіта в Україні» засвідчив велику зацікавленість викладачів, студентів, адміністрацій навчальних закладів, керівництва Міністерства освіти і

науки, українського суспільства в цілому у набутті знань з гендерної проблематики та введенні відповідних курсів в навчальні програми. З іншого боку, він продемонстрував неготовність навчальних закладів запровадити викладання гендерних дисциплін через відсутність як належного кадрового, так і програмного, методичного забезпечення (19). 10 вересня 2009 року Міністерством освіти і науки України затверджено наказ № 839 «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту». Поступово гендерний компонент впроваджується в науку, освіту, інформаційно-просвітницьку діяльність. Гендерна освіта держслужбовців, освітян, працівників ЗМІ, розширення ресурсів бібліотек, гендерний аналіз підручників – всі ці позитивні дії повинні мати більшу державну підтримку. Нагальною потребою є підтримка сімейних цінностей через освітньо-просвітницьку роботу та фінансування молодіжних програм; прищеплення молоді материнської та батьківської відповідальності; створення умов для їх самореалізації незалежно від статі; затвердження державних програм адаптації жінки після декретної відпустки. Необхідно започаткувати постійний моніторинг щодо досягнення паритетного співвідношення в кадровому складі органів влади, органів місцевого самоврядування всіх рівнів; удосконалити гендерно-статистичну звітність; посилити громадський контроль за виконанням державних і міжнародних зобов'язань у гендерній сфері.

Активну роль у підвищенні рівня обізнаності з гендерною ситуацією у суспільстві, формуванні соціального очікування відносно певної статі, вихованні загальної гендерної культури населення відіграють засоби масової інформації. Інколи телебачення питання рівності зводить до абсурду, створюючи десятки програм, у яких свобода і рівність жінки зводиться до вседозволеності, хизування голим тілом та інтимними стосунками, створюється негативний образ жінки-політика. Не знаходять свого належного вирішення і висвітлення у засобах масової інформації такі проблеми як фізичне та психологічне насильство у сім'ї, торгівля людьми та проституція, гендерна дискримінація в кадрових питаннях, світовий досвід досягнення гендерного паритету тощо.

Проведення гендерних перетворень вимагає об'єднання зусиль суспільства та держави у подоланні сталих стереотипів щодо традиційного розподілу гендерних ролей у суспільстві. Ефективне використання лідерського, професійного, творчого потенціалу жінок стане на користь усьому суспільству, підвищить його соціальну спрямованість, сприятиме формуванню суспільства сталого людського розвитку. Особливо це актуально в наш інноваційний період, коли існує нагальна потреба в інтелектуальних та організаційних талантах. Досвід європейських країн свідчить, що жінки у владі сприяють цивілізованості суспільства, формуванню суспільства соціального паритету та сталого розвитку. Гендерночутлива система державних відносин, інтегрована у всі напрямки

діяльності органів влади, не тільки посилить позиції України як соціальної правової держави, а й дасть змогу стимулювати соціально-економічне зростання країни.

Бібліографічні посилання.

1. Цілі розвитку Тисячоліття. Україна – 2010. Національна доповідь. [Текст] – К.: Міністерство економіки України, 2010. - С. 55.
2. Жінки в національних парламентах. Дані Міжпарламентського Союзу станом на 25.08.2000 р. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif250800.htm>.
3. Жінки в національних парламентах. Дані Міжпарламентського Союзу станом на 31.10.2010 р. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif311010.htm>.
4. Жінки в Парламентських Асамблеях. Дані Міжпарламентського Союзу станом на 31.10.2010 р. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.ipu.org/wmn-e/world/htm>.
5. Там же.
6. Доклад о развитии человека - 2010. - С.143.[Электрон. ресурс] – Режим доступа: <http://hdr.undp.org/>
7. Вся Норвегия на русском: официальная страница в России [Электрон. ресурс] – Режим доступа: <http://www.norde.ru/kvinne.ansikt>.
8. Там же.
9. Там же.
10. Грабовська, І. М. Політична роль жінки в сучасному українському суспільстві [Текст] / І. М. Грабовська // Політична нація: генеза, стан, перспективи: [Колективна монографія]. – К., НІСД, 2004. – С. 298.
11. Цілі розвитку Тисячоліття. Україна [Текст] – 2010. - С. 55.
12. Курченко, Л. Мама-лидер. Что ж такого? [Текст] / Л. Курченко // Компаньйон.- 2008. - № 10. - С. 21.
13. Холуй, Б. Антифемінізм: ворожість серед жінок і суспільне життя [Текст] /Б. Холуй // І. Незалежний культурологічний часопис. - 2003. - № 27. – С.21.
14. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://censor.net.ua/go/offer-ResourceID-175626>.
15. Цілі розвитку Тисячоліття. Україна [Текст] – 2010.- С. 55.
16. Киммел, М. Гендерное общество. [Текст] / М. Киммел / - М.: Российская политическая энциклопедия, 2006. – С. 80.
17. Цілі розвитку Тисячоліття. Україна [Текст] – 2010.- С. 61.
18. Грабовська, І. М. Суспільство гендерної рівності як принцип сучасної європейської демократії та українські реалії [Текст] / І. М. Грабовська // Проблеми освіти. Науково-методичний збірник. Вип.36. – К.: НМЦ ВО, 2003.- С. 160
19. Кобелянська, Л. С. Гендерна освіта в Україні: Реалії та перспективи [Текст] / Л. С. Кобелянська // Там же.- С.7.